

**Program mający na celu wykrycie występowania zakażeń wirusami wywołującymi
grypę ptaków (Avian influenza) oraz poszerzenie wiedzy na temat ryzyka
wystąpienia tej choroby**

1. Identyfikacja programu

Państwo członkowskie: **Rzeczpospolita Polska**

Choroba: **grypa ptaków (Avian influenza)**

Wniosek o współfinansowanie na rok: **2011**

2. Realizacja programu u drobiu

2.1. Cele, ogólne wymogi i kryteria nadzoru

2.1.1. Cele

Obowiązek prowadzenia nadzoru w celu wykrycia występowania zakażeń wirusami grypy ptaków podtypami H5 i H7 u różnych gatunków drobiu wynika z art. 4 dyrektywy Rady 2005/94/WE z dnia 20 grudnia 2005 r. w sprawie wspólnotowych środków zwalczania grypy ptaków i uchylającej dyrektywę 92/40/EWG (Dz. U. UE L 10 z 14.01.2006, str. 16). Szczegółowe wytyczne w zakresie wdrażania tego nadzoru zostały określone w decyzji Komisji 2007/268/WE z dnia 13 kwietnia 2007 r. w sprawie wdrażania programu nadzoru nad ptasią gripą u drobiu i dzikiego ptactwa w państwach członkowskich i zmieniającej decyzję 2004/450/WE (Dz. U. UE L 115 z 03.05.2007, str. 3).

Nadzór u drobiu obejmuje występowanie nisko zjadliwej grypy ptaków podtypów H5 lub H7.

Nadzór serologiczny nad nisko zjadliwą gripą ptaków podtypów H5 lub H7 u drobiu ma na celu:

- 1) wykrywanie bezobjawowych zakażeń nisko zjadliwą gripą ptaków podtypów H5 i H7, mając na uwadze wspomaganie systemów wczesnego wykrywania, a następnie zapobieganie możliwej mutacji tych wirusów w wysoce zjadliwą gripę ptaków,
- 2) wykrywanie zakażeń nisko zjadliwą gripą ptaków podtypów H5 i H7 u specjalnie wybranych populacji drobiu szczególnie narażonych na zakażenie z powodu systemu hodowli lub podatności konkretnych gatunków,

- 3) przyczynianie się do wykazania, że dany kraj, region lub dane gospodarstwo mają status wolny od grypy ptaków, która podlega zgłoszeniu w ramach międzynarodowego obrotu handlowego zgodnie z zasadami określonymi przez Światową Organizację Zdrowia Zwierząt (OIE).

2.1.2. Ogólne wymagania i kryteria

1. Pobieranie próbek w ramach programu trwa od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia 2011 r. W odniesieniu do drobiu pobieranie próbek dla każdej kategorii drobiu obejmuje okres odpowiadający okresom produkcyjnym.
2. Próbki do badań pobiera powiatowy lekarz weterynarii oraz przesyła je do Krajowego Laboratorium Referencyjnego ds. Grypy Ptaków w Państwowym Instytucie Weterynaryjnym – Państwowym Instytucie Badawczym (PIW-PIB) w Puławach.
3. Krajowe Laboratorium Referencyjne ds. Grypy Ptaków w PIW-PIB w Puławach przeprowadza badania próbek, a wyniki tych badań przekazuje właściwemu miejscowo powiatowemu lekarzowi weterynarii, Głównemu Lekarzowi Weterynarii oraz Wspólnotowemu Laboratorium Referencyjnemu ds. Grypy Ptaków.
4. Wykryte izolaty wirusów grypy ptaków Krajowe Laboratorium Referencyjne ds. Grypy Ptaków w PIW-PIB w Puławach przekazuje Wspólnotowemu Laboratorium Referencyjnemu ds. Grypy Ptaków zgodnie z prawodawstwem wspólnotowym, chyba że przyznane zostanie odstępstwo zgodnie z rozdziałem V ust. 4 podręcznika diagnostycznego ustanowionego decyzją Komisji 2006/437/WE z dnia 4 sierpnia 2006 r. zatwierdzającej podręcznik diagnostyczny dotyczący grypy ptaków, przewidziany w dyrektywie Rady 2005/94/WE (Dz. Urz. UE L 237 z 31.08.2006, str. 1). Wirusy podtypu H5/H7 zostaną niezwłocznie przesłane i poddane standardowym charakterystykom (sekwencjonowanie nukleotydów/IVPI) zgodnie z podręcznikiem diagnostycznym.

2.2. Koncepcja i wdrożenie programu dotyczącego drobiu

1. W gospodarstwach, gdzie stwierdzono pozytywne wyniki badań laboratoryjnych przeprowadza się badania retrospektywne, a wnioski z tych badań Krajowe Laboratorium Referencyjne ds. Grypy Ptaków w PIW-PIB w Puławach przedstawia Głównemu Lekarzowi Weterynarii, Komisji Europejskiej i Wspólnotowemu Laboratorium Referencyjnemu ds. Grypy Ptaków.

2. Dane dotyczące liczby próbek, które należy pobrać do badań na obszarze każdego z województw oraz w każdym gospodarstwie określono w tabelach 1 - 7 na podstawie analizy ryzyka, przeprowadzonej zgodnie z lit. B załącznika I do decyzji Komisji 2007/268/WE. Gospodarstwa zajmujące się hodowlą zwierzyny łownej lub ptaków bezgrzebieniowych zostały również uwzględnione w niniejszym programie.

Jeżeli w gospodarstwie znajduje się kilka kurników, należy odpowiednio zwiększyć liczbę próbek do badań serologicznych z takiego gospodarstwa i pobierać próbki od co najmniej pięciu ptaków z jednego kurnika.

Stada przyzagrodowe nie zostały uwzględnione w programie, z uwagi na bardzo wysoką liczbę tych stad w relacji do liczby planowanych próbek.

3. Na podstawie oceny ryzyka, podczas planowania pobierania próbek, na obszarze województwa, wojewódzki lekarz weterynarii uwzględnia następujące elementy:

- a) ukierunkowanie na rodzaje produkcji (np. chów na wolnym wybiegu) i specyficzne dla nich ryzyko oraz uwzględnienie innych czynników, takich jak zróżnicowany wiek, wykorzystanie wód powierzchniowych, stosunkowo dłuższy okres życia, obecność więcej niż jednego gatunku w gospodarstwie lub inne ważne czynniki,
- b) uzgodnienie okresu pobierania próbek z produkcją sezonową, jednakże w stosownych przypadkach pobieranie próbek może być dostosowane do innych określonych na poziomie lokalnym okresów, w których obecność innych żywicieli drobiowych w danym gospodarstwie mogłaby stwarzać większe ryzyko wprowadzenia choroby.

4. Próbkę krwi do badań serologicznych od kaczek i gęsi powiatowy lekarz weterynarii pobiera, w miarę możliwości, od ptaków trzymanyh na zewnątrz (na wybiegach).

Dane dotyczące liczby próbek, które należy pobrać z gospodarstw hodujących poszczególne kategorie drobiu określono w tabelach 1 - 7.

Tabela 1.

Fermy kur reprodukcyjnych

Kod NUTS(2) * (b)	Łączna liczba gospodarstw (c)	Łączna liczba gospodarstw, z których należy pobrać próbki	Szacunkowa liczba próbek na gospodarstwo	Szacunkowa łączna liczba wykonanych testów według danej metody	Metody badania laboratoryjnego
PL11	38	3	10	60	HI (H5/H7)
PL12	206	12	10	240	HI (H5/H7)
PL21	17	2	10	40	HI (H5/H7)
PL22	43	4	10	80	HI (H5/H7)
PL31	14	2	10	40	HI (H5/H7)
PL32	5	1	10	20	HI (H5/H7)
PL33	38	3	10	60	HI (H5/H7)
PL34	50	5	10	100	HI (H5/H7)
PL41	52	5	10	100	HI (H5/H7)
PL42	75	6	10	120	HI (H5/H7)
PL43	9	1	10	20	HI (H5/H7)
PL51	27	4	10	80	HI (H5/H7)
PL52	48	5	10	100	HI (H5/H7)
PL61	28	3	10	60	HI (H5/H7)
PL62	11	1	10	20	HI (H5/H7)
PL63	29	3	10	60	HI (H5/H7)
SUMA	690	60		1 200	

Tabela 2.

Fermy kur niosek towarowych

Kod NUTS(2) * (b)	Łączna liczba gospodarstw (c)	Łączna liczba gospodarstw, z których należy pobrać próbki	Szacunkowa liczba próbek na gospodarstwo	Szacunkowa łączna liczba wykonanych testów według danej metody	Metody badania laboratoryjnego
PL11	52	3	10	60	HI (H5/H7)
PL12	195	9	10	180	HI (H5/H7)
PL21	95	5	10	100	HI (H5/H7)
PL22	114	6	10	120	HI (H5/H7)
PL31	38	2	10	40	HI (H5/H7)
PL32	32	2	10	40	HI (H5/H7)
PL33	29	2	10	40	HI (H5/H7)
PL34	27	2	10	40	HI (H5/H7)
PL41	192	9	10	180	HI (H5/H7)
PL42	37	2	10	40	HI (H5/H7)
PL43	52	3	10	60	HI (H5/H7)
PL51	103	5	10	100	HI (H5/H7)
PL52	31	2	10	40	HI (H5/H7)
PL61	44	2	10	40	HI (H5/H7)
PL62	51	3	10	60	HI (H5/H7)
PL63	52	3	10	60	HI (H5/H7)
SUMA	1 144	60		1 200	

Tabela 3.

Fermy indyków rzeźnych i reprodukcyjnych

Kod NUTS(2) * (b)	Łączna liczba gospodarstw (c)	Łączna liczba gospodarstw, z których należy pobrać próbki	Szacunkowa liczba próbek na gospodarstwo	Szacunkowa łączna liczba wykonanych testów według danej metody	Metody badania laboratoryjnego
PL11	39	5	10	100	HI (H5/H7)
PL12	32	5	10	100	HI (H5/H7)
PL21	10	2	10	40	HI (H5/H7)
PL22	9	2	10	40	HI (H5/H7)
PL31	35	5	10	100	HI (H5/H7)
PL32	9	1	10	20	HI (H5/H7)
PL33	7	1	10	20	HI (H5/H7)
PL34	17	3	10	60	HI (H5/H7)
PL41	67	8	10	160	HI (H5/H7)
PL42	24	4	10	80	HI (H5/H7)
PL43	119	10	10	200	HI (H5/H7)
PL51	51	8	10	160	HI (H5/H7)
PL52	3	1	10	20	HI (H5/H7)
PL61	34	4	10	80	HI (H5/H7)
PL62	375	26	10	520	HI (H5/H7)
PL63	37	5	10	100	HI (H5/H7)
SUMA	868	90		1 800	

Tabela 4.

Fermy strusi

Kod NUTS(2) * (b)	Łączna liczba gospodarstw (c)	Łączna liczba gospodarstw, z których należy pobrać próbki	Szacunkowa liczba próbek na gospodarstwo	Szacunkowa łączna liczba wykonanych testów według danej metody	Metody badania laboratoryjnego
PL11	11	4	5	40	HI (H5/H7)
PL12	16	7	5	70	HI (H5/H7)
PL21	3	1	5	10	HI (H5/H7)
PL22	14	6	5	60	HI (H5/H7)
PL31	2	1	5	10	HI (H5/H7)
PL32	0	0	5	0	HI (H5/H7)
PL33	0	0	5	0	HI (H5/H7)
PL34	14	6	5	60	HI (H5/H7)
PL41	14	6	5	60	HI (H5/H7)
PL42	8	4	5	40	HI (H5/H7)
PL43	13	5	5	50	HI (H5/H7)
PL51	10	5	5	50	HI (H5/H7)
PL52	1	1	5	10	HI (H5/H7)
PL61	7	3	5	30	HI (H5/H7)
PL62	4	2	5	20	HI (H5/H7)
PL63	5	2	5	20	HI (H5/H7)
SUMA	122	53		530	

Tabela 5.

Fermy ptaków łownych

Kod NUTS(2) * (b)	Łączna liczba gospodarstw (c)	Łączna liczba gospodarstw, z których należy pobrać próbki	Szacunkowa liczba próbek na gospodarstwo	Szacunkowa łączna liczba wykonanych testów według danej metody	Metody badania laboratoryjnego
PL11	6	4	10	80	HI (H5/H7)
PL12	6	4	10	80	HI (H5/H7)
PL21	1	1	10	20	HI (H5/H7)
PL22	6	4	10	80	HI (H5/H7)
PL31	3	1	10	20	HI (H5/H7)
PL32	0	0	10	0	HI (H5/H7)
PL33	2	1	10	20	HI (H5/H7)
PL34	1	1	10	20	HI (H5/H7)
PL41	8	5	10	100	HI (H5/H7)
PL42	0	0	10	0	HI (H5/H7)
PL43	12	9	10	180	HI (H5/H7)
PL51	1	1	10	20	HI (H5/H7)
PL52	7	4	10	80	HI (H5/H7)
PL61	8	5	10	100	HI (H5/H7)
PL62	1	1	10	20	HI (H5/H7)
PL63	2	1	10	20	HI (H5/H7)
SUMA	64	42		840	

Tabela 6.

Fermy kaczek rzeźnych i reprodukcyjnych

Kod NUTS(2) * (b)	Łączna liczba gospodarstw (c)	Łączna liczba gospodarstw, z których należy pobrać próbki	Liczba próbek na gospodarstwo	Łączna liczba wykonanych testów według danej metody	Metody badania laboratoryjnego
PL11	1	1	40	80	HI (H5/H7)
PL12	5	2	40	160	HI (H5/H7)
PL21	8	3	40	240	HI (H5/H7)
PL22	3	1	40	80	HI (H5/H7)
PL31	28	14	40	1120	HI (H5/H7)
PL32	29	14	40	1120	HI (H5/H7)
PL33	1	1	40	80	HI (H5/H7)
PL34	0	0	40	0	HI (H5/H7)
PL41	93	34	40	2720	HI (H5/H7)
PL42	4	1	40	80	HI (H5/H7)
PL43	4	1	40	80	HI (H5/H7)
PL51	4	1	40	80	HI (H5/H7)
PL52	0	0	40	0	HI (H5/H7)
PL61	10	4	40	320	HI (H5/H7)
PL62	5	2	40	160	HI (H5/H7)
PL63	2	1	40	80	HI (H5/H7)
SUMA	197	80		6 400	

Tabela 7.

Fermy gęsi rzeźnych i reprodukcyjnych

Kod NUTS(2) * (b)	Łączna liczba gospodarstw (c)	Łączna liczba gospodarstw, z których należy pobrać próbki	Liczba próbek na gospodarstwo	Łączna liczba wykonanych testów według danej metody	Metody badania laboratoryjnego
PL11	60	7	40	560	HI (H5/H7)
PL12	68	7	40	560	HI (H5/H7)
PL21	11	2	40	160	HI (H5/H7)
PL22	14	2	40	160	HI (H5/H7)
PL31	161	11	40	880	HI (H5/H7)
PL32	18	2	40	160	HI (H5/H7)
PL33	91	8	40	640	HI (H5/H7)
PL34	58	6	40	480	HI (H5/H7)
PL41	314	19	40	1520	HI (H5/H7)
PL42	17	2	40	160	HI (H5/H7)
PL43	53	6	40	480	HI (H5/H7)
PL51	16	2	40	160	HI (H5/H7)
PL52	10	2	40	160	HI (H5/H7)
PL61	83	7	40	560	HI (H5/H7)
PL62	59	6	40	480	HI (H5/H7)
PL63	7	1	40	80	HI (H5/H7)
SUMA	1 040	90		7 200	

Objaśnienia do tabel 1-7:

* kod NUTS(2) – ang. Nomenclature of Units for Territorial Statistics- standard geokodowania przyjęty w Unii Europejskiej na potrzeby identyfikowania statystycznych jednostek terytorialnych, gdzie poszczególne kody oznaczają odpowiednio: PL51-woj. dolnośląskie, PL61-woj. kujawsko-pomorskie, PL31-woj. lubelskie, PL43-woj. lubuskie, PL11-woj. łódzkie, PL21-woj. małopolskie, PL12-woj. mazowieckie, PL52-woj. opolskie, PL32- woj. podkarpackie, PL34-woj. podlaskie, PL63-woj. pomorskie, PL22-woj. śląskie, PL33-woj. świętokrzyskie, PL62-woj. warmińsko-mazurskie, PL41- woj. wielkopolskie, PL42-woj. zachodniopomorskie.

(b) Położenie gospodarstwa pochodzenia. Jeżeli nie można użyć kodu NUTS(2) należy określić położenie w stopniach długości i szerokości geograficznej.

(c) Łączna liczba gospodarstw jednej kategorii drobiu w danym regionie NUTS(2).

2.3. Opis zastosowanych badań laboratoryjnych

1. Procedury pobierania próbek oraz badania laboratoryjne przeprowadza się zgodnie z podręcznikiem diagnostycznym dotyczącym grypy ptaków (decyzja Komisji 2006/437/WE). Badania w kierunku grypy ptaków przeprowadza się w Krajowym Laboratorium Referencyjnym ds. Grypy Ptaków w PIW - PIB w Puławach.
2. Wszystkie pozytywne wyniki serologiczne są potwierdzane w Krajowym Laboratorium Referencyjnym ds. Grypy Ptaków w PIW - PIB w Puławach metodą hamowania hemaglutynacji, z użyciem wyznaczonych szczepów dostarczonych przez Wspólnotowe Laboratorium Referencyjne ds. Grypy Ptaków, przy czym wykonuje się:
 - 1) dla H5:
 - a) wstępne badanie z użyciem szczepu teal/England/7894/06 (H5N3),
 - b) badanie wszystkich dodatnich próbek za pomocą szczepu chicken/Scotland/59 (H5N1) celem wyeliminowania przeciwciał reagujących krzyżowo z N3.
 - 2) dla H7:
 - a) wstępne badanie z użyciem szczepu Turkey/England/647/77 (H7N7),
 - b) badanie wszystkich dodatnich próbek za pomocą szczepu African Starling/983/79 (H7N1) celem wyeliminowania przeciwciał reagujących krzyżowo z N7.

3. Opis programu nadzoru nad dzikim ptactwem

3.1. Cele, ogólne wymogi i kryteria nadzoru

3.1.1. Cele

Obowiązek prowadzenia nadzoru w celu poszerzenia wiedzy na temat zagrożeń pochodzących od dzikich ptaków związanych z wszelkimi występującymi u ptaków wirusami grypy ptaków wynika z art. 4 dyrektywy Rady 2005/94/WE z dnia 20 grudnia 2005 r. w sprawie wspólnotowych środków zwalczania grypy ptaków i uchylającej dyrektywę 92/40/EWG. Szczegółowe wytyczne w zakresie wdrażania tego nadzoru zostały określone w decyzji Komisji 2007/268/WE z dnia 13 kwietnia

2007 r. w sprawie wdrażania programu nadzoru nad grypą ptaków u drobiu i dzikiego ptactwa w państwach członkowskich i zmieniającej decyzję 2004/450/WE.

Nadzór dzikiego ptactwa obejmuje występowanie wirusów wysoce zjadliwej grypy ptaków oraz nisko zjadliwej grypy ptaków.

Nadzór wirusologiczny nad grypą ptaków dzikiego ptactwa służy określeniu ryzyka wprowadzenia wirusów grypy ptaków (nisko i wysoce zjadliwej) do drobiu domowego przez:

- 1) zapewnienie wczesnego wykrywania wysoce zjadliwej grypy ptaków podtypu H5N1, badając wzrost zachorowalności lub śmiertelności wśród dzikiego ptactwa,
- 2) zwiększenie nadzoru nad żywym i padłym dzikim ptactwem w przypadku wykrycia u niego wysoce zjadliwej grypy ptaków podtypu H5N1,
- 3) kontynuację podstawowego nadzoru nad różnymi gatunkami ptaków wędrownych żyjących na wolności, jako części ciągłego monitorowania wirusów nisko zjadliwej grypy ptaków. Próbkę pobiera się głównie od ptactwa z rzędu blaszkodziobych (ptactwo wodne) i siewkowych (ptactwo brzegowe i mewy), aby ocenić czy są one nosicielami wirusa nisko zjadliwej grypy ptaków podtypu H5 i H7 (badanie to również wykryłoby, jeżeli występują, wirusy wysoce zjadliwej grypy ptaków podtypu H5N1 i inne wirusy wysoce zjadliwej grypy ptaków). Badaniu należy poddać zwłaszcza gatunki o podwyższonym ryzyku związanym z grypą ptaków, wymienione w tabeli 10 programu.

Do badań nad grypą ptaków u dzikiego ptactwa nie stosuje się nadzoru serologicznego, ponieważ przy pomocy metod serologicznych nie można rozróżnić szczepów wysoce i nisko zjadliwych, a stwierdzenie obecności przeciwciał nie umożliwia stwierdzenia, w jakim miejscu dzikie ptactwo mogło się zarazić. Nadzór serologiczny może być jednak ważny podczas badania, u jakich gatunków ptaków osiadłych lub wędrownych występowanie wirusów H5/H7 jest lub było rozpowszechnione (lub endemiczne).

3.1.2. Ogólne wymagania i kryteria

1. Pobieranie próbek będzie miało miejsce od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia 2011 r.
2. Próbki do badań pobiera powiatowy lekarz weterynarii oraz przesyła je do Krajowego Laboratorium Referencyjnego ds. Grypy Ptaków w PIW-PIB w Puławach.
3. Krajowe Laboratorium Referencyjne ds. Grypy Ptaków w PIW-PIB w Puławach przeprowadza badania próbek, a wyniki tych badań przekazuje właściwemu miejscowo powiatowemu lekarzowi weterynarii, Głównemu Lekarzowi Weterynarii oraz Wspólnotowemu Laboratorium Referencyjnemu ds. Grypy Ptaków.
4. Wykryte izolaty wirusów grypy ptaków występujące u dzikiego ptactwa Krajowe Laboratorium Referencyjne ds. Grypy Ptaków w PIW-PIB w Puławach przekazuje do Wspólnotowego Laboratorium Referencyjnego ds. Grypy Ptaków zgodnie z prawodawstwem wspólnotowym, chyba że przyznane zostanie odstępstwo zgodnie z rozdziałem V ust. 4 podręcznika diagnostycznego ustanowionego decyzją Komisji 2006/437/WE. Wirusy podtypu H5/H7 niezwłocznie przesyła się i poddaje standardowym charakterystykom (sekwencjonowanie nukleotydów/IVPI) zgodnie z podręcznikiem diagnostycznym.

3.2. Koncepcja i wdrożenie programu u dzikiego ptactwa

3.2.1. Do celów opracowania programu nadzoru, pomocy w określeniu gatunków i optymalizacji pobierania próbek organy Inspekcji Weterynaryjnej zapewniają ścisłą współpracę z epidemiologami oraz ornitologami i organami właściwymi ds. ochrony przyrody, a także z instytucjami zajmującymi się ochroną/obserwacją ptaków i ze stacjami obrączkowania.

Pobieranie próbek od żywych ptaków dzikich objętych ochroną gatunkową ścisłą lub częściową wymaga uzyskania zezwolenia Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska lub właściwego miejscowo regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.

Przy wyborze badanych gatunków na obszarze powiatu powiatowy lekarz weterynarii uwzględnia sytuację pod względem dominacji gatunków oraz wielkości populacji ptaków. Podczas pobierania próbek należy uwzględnić sezonowość wędrówek, sposoby zachowania się gatunków ptaków, jeżeli dotyczy tras wędrówek,

główne siedliska, instynkt stadny i mieszanie się podczas przelotu, a także wyniki wcześniejszych programów nadzoru w latach 2003-2008.

W odniesieniu do wysoce zjadliwej grypy ptaków H5N1 należy uwzględnić wszystkie czynniki, aby móc określić prawdopodobieństwo narażenia dzikiego ptactwa na zarażenie się od zakażonego drobiu i dzikich ptaków na obszarach wystąpienia tej choroby oraz prawdopodobieństwo kontaktu dzikiego ptactwa z drobiem domowym w wybiegowych systemach hodowli drobiu.

1. Nadzór bierny nad chorym i padłym dzikim ptactwem obejmuje przede wszystkim:
 - 1) obszary, na których występuje wzrost zachorowalności lub śmiertelności wśród dzikiego ptactwa,
 - 2) obszary w pobliżu morza, jezior i wód, na których znaleziono padłe ptaki, a zwłaszcza jeżeli obszary znajdują się w pobliżu ferm drobiu,
 - 3) ptakach należących do gatunków o podwyższonym ryzyku związanym z gripą ptaków oraz na innym dzikim ptactwie żyjącym w ich bezpośrednim sąsiedztwie.
2. Nadzór czynny nad żywymi i klinicznie zdrowymi/lub klinicznie chorymi, zranionymi lub upolowanymi ptakami koncentruje się na:
 - 1) ptakach wędrownych z rzędu blaszkodziobych (ptactwo wodne) i siewkowych (ptactwo brzegowe i mewy),
 - 2) obszarach zidentyfikowanych pod względem występowania dużej liczby ptaków wędrownych, na których dochodzi do mieszania się różnych gatunków tych ptaków, a zwłaszcza na obszarach w pobliżu gospodarstw drobiu,
 - 3) wyborze gatunków o podwyższonym ryzyku związanym z gripą ptaków.
3. Badania żywego i padłego dzikiego ptactwa na obszarach, gdzie wykryto przypadki H5N1 (nadzór czynny i bierny), koncentrują się na:
 - 1) dzikim ptactwie w celu wykrycia nosicieli bezobjawowych,
 - 2) ptakach na obszarach, na których istnieją związki epidemiologiczne z wykrytymi przypadkami,
 - 3) ptakach, które mogą mieć bezpośrednią styczność z hodowlą drobiu (obszar zapowietrzony, obszar zagrożony i obszar B) i które mogłyby być „nosicielami pośrednimi”.

Liczba próbek, które należy pobrać od dzikiego ptactwa, została określona w tabeli 8.

Tabela 8.

Dzikie ptactwo – badanie zgodne z programem nadzoru nad grypą ptaków u dzikiego ptactwa.

KOD NUTS (2) (a)	Dzikie ptactwo, od którego należy pobrać próbki	Liczba próbek, które należy pobrać w ramach czynnego nadzoru	Liczba próbek, które należy pobrać w ramach biernego nadzoru
PL11	gatunki dzikiego ptactwa o podwyższonym ryzyku związanym z grypą ptaków (zgodnie z wykazem)	50	200 z całego terytorium Rzeczypospolitej Polskiej
PL12		150	
PL21		50	
PL22		50	
PL31		50	
PL32		50	
PL33		40	
PL34		110	
PL41		80	
PL42		250	
PL43		230	
PL51		170	
PL52		50	
PL61		70	
PL62		170	
PL63		230	
SUMA		1 800	około 200

(a) Odesłanie do miejsca pobrania ptaków/próbek. Jeżeli nie można użyć kodu NUTS (2) należy określić położenie w stopniach długości i szerokości geograficznej.

3.2.2. Procedury pobierania próbek

1. Do badań wirusologicznych pobiera się wymazy z jamy ustno-gardłowej i z kloaki od ptaków niewykazujących klinicznych objawów choroby żyjących na wolności. Jeżeli z jakiegokolwiek powodu pobranie wymazów z kloaki od żywych ptaków jest niemożliwe, można je zastąpić zebranymi próbkami świeżego kału. Niemniej

należy zapewnić spójność pomiarową w przypadku miejsc mieszania się różnych gatunków ptaków.

1. W celu wyodrębnienia wirusa i wykrycia molekularnego (PCR) pobiera się próbki z kloaki i tchawicy lub jamy ustno-gardłowej i/lub próbki tkanek (z mózgu, serca, płuc nerek i jelit) dzikich ptaków padłych lub odstrzelonych.
2. Należy zwrócić uwagę na przechowywanie i transport próbek. Wymazy muszą zostać natychmiast schłodzone lodem lub żelowymi wkładami chłodzącymi i dostarczone do laboratorium w jak najkrótszym czasie. Próbki nie powinny być zamrażane, chyba że jest to bezwzględnie konieczne.

Wymazy muszą być umieszczone (zanurzone całkowicie) w specjalnym podłożu do transportu wirusów lub zbuforowanym płynie fizjologicznym (PBS) z antybiotykami. Umieszczenie próbek we wspomnianym podłożu podczas transportu jest nieodzownym i uzupełniającym działaniem i nie zastępuje schłodzenia.

W razie braku takiego podłoża wymazy należy umieścić w pojemnikach i dostarczyć w postaci suchej.

Jeżeli niemożliwe jest zagwarantowanie szybkiego przewiezienia do laboratorium w ciągu 48 godzin (w podłożu transportowym i temperaturze 4°C), próbki należy niezwłocznie zamrozić, a następnie przewieźć w suchym lodzie. Na przechowywanie i transport mogą wpływać różnorodne czynniki, zatem wybrana metoda musi być odpowiednia do zamierzonego celu.

3. Procedury pobierania próbek przeprowadza się zgodnie z podręcznikiem diagnostycznym dotyczącym grypy ptaków (decyzja Komisji 2006/437/WE z dnia 4 sierpnia 2006 r. zatwierdzająca podręcznik diagnostyczny dotyczący grypy ptaków, przewidziany w dyrektywie Rady 2005/94/WE) ustanawiającym procedury diagnostyczne służące do stwierdzenia oraz rozpoznania różnicowego grypy ptaków.

3.3. Opis zastosowanych badań laboratoryjnych

1. Badania laboratoryjne przeprowadza się zgodnie z podręcznikiem diagnostycznym dotyczącym grypy ptaków (decyzja Komisji 2006/437/WE), ustanawiającym procedury diagnostyczne służące do stwierdzenia oraz rozpoznania różnicowego grypy ptaków.

2. Wszystkie próbki pobrane podczas nadzorowania grypy ptaków u ptaków dzikich są możliwie najszybciej poddane badaniu przy zastosowaniu technik molekularnych, jeżeli są dostępne i zgodnie z podręcznikiem diagnostycznym. Badania w kierunku grypy ptaków przeprowadza się w Krajowym Laboratorium Referencyjnym ds. Grypy Ptaków w PIW-PIB w Puławach. Zaleca się wstępne badanie przesiewowe metodą PCR dla genu M z szybkim przeprowadzeniem badań próbek pozytywnych na identyfikację podtypu H5 i H7 (w terminie 2 tygodni), a w przypadku pozytywnego wyniku jak najszybciej należy przeprowadzić analizę miejsca cięcia hemaglutyniny w celu ustalenia czy mamy do czynienia z wirusem wysoce zjadliwej grypy ptaków czy nisko zjadliwej grypy ptaków. Jeżeli zostanie potwierdzona obecność wysoce zjadliwej grypy ptaków podtyp H5, należy przeprowadzić dodatkowe badania na określenie podtypu N (nawet jeżeli tym sposobem możliwe jest tylko wykluczenie N1).
3. W laboratorium można pulować do pięciu próbek pobranych od tego samego gatunku ptaków, w tym samym miejscu i czasie, jeżeli zapewniona jest możliwość powtórnego zidentyfikowania i zbadania pojedynczych próbek w przypadku uzyskania pozytywnego wyniku.

3.4. Wykaz gatunków dzikiego ptactwa o podwyższonym ryzyku związanym z gripą ptaków^{*)}

Tabela 9.

Nazwa zwyczajowa	Nazwa naukowa
Łabędź czarnodzioby	<i>Cygnus columbianus</i>
Łabędź krzykliwy	<i>Cygnus cygnus</i>
Łabędź niemy	<i>Cygnus olor</i>
Gęsi	
Gęś krótkodzioba	<i>Anser brachyrhynchus</i>
Gęś zbożowa	<i>Anser fabalis</i>
Gęś białoczelna (europejska rasa)	<i>Anser albifrons albifrons</i>

Gęś mała	<i>Anser erythropus</i>
Gęś gęgawa	<i>Anser anser</i>
Bernikla białolica	<i>Branta leucopsis</i>
Bernikla obrożna	<i>Branta bernicla</i>
Bernikla rdzawoszyja	<i>Branta ruficollis</i>
Bernikla kanadyjska	<i>Branta canadensis</i>
Kaczki	
Świstun	<i>Anas penelope</i>
Cyraneczka	<i>Anas crecca</i>
Krzyżówka	<i>Anas platyrhynchos</i>
Rożeniec	<i>Anas acuta</i>
Cyranka	<i>Anas querquedula</i>
Płaskonos	<i>Anas clypeata</i>
Marmurka	<i>Marmaronetta angustirostris</i>
Hełmiatka	<i>Netta rufina</i>
Głowienka	<i>Aythya ferina</i>
Czernica	<i>Aythya fuligula</i>
Ptaki siewkowe	
Czajka	<i>Vanellus vanellus</i>
Siewka złota	<i>Pluvialis apricaria</i>
Rycyk	<i>Limosa limosa</i>
Batalion	<i>Philomachus pugnax</i>
Mewy	
Mewa śmieszka	<i>Larus ridibundus</i>

Mewa pospolita	<i>Larus canus</i>
----------------	--------------------

^{*)} Wykaz nie jest wyczerpujący i służy jedynie wskazaniu gatunków wędrownych, które mogą stanowić wysokie ryzyko wprowadzenia grypy ptaków do Wspólnoty, na podstawie ich tras wędrówek obejmujących obszary, na których u dzikiego ptactwa lub drobiu wystąpiła wysoce zjadliwa grypa ptaków H5N1. Wykaz ten opracowano na podstawie opinii naukowej na temat ptaków wędrownych i ich prawdopodobnej roli w rozprzestrzenianiu wysoce zjadliwej grypy ptaków przyjętej dnia 12 maja 2006 r. przez panel ds. zdrowia i dobrostanu zwierząt Europejskiego Urzędu ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA), a także na podstawie prac przeprowadzonych przez Komitet ORNIS i wykonawców usług zleconych przez Dyрекcję Generalną ds. Środowiska Komisji Europejskiej. Aktualizacja tego wykazu jest możliwa po udostępnieniu wyników dalszych badań naukowych i na podstawie oceny ryzyka przeprowadzonej przez organy krajowe z uwzględnieniem konkretnej sytuacji ornitologicznej.

4. Opis sytuacji epidemiologicznej w zakresie wysoce zjadliwej grypy ptaków u drobiu w ostatnich pięciu latach

4.1. Środki objęte programem nadzoru nad drobiem

W 2007 r. na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wykryto 9 ognisk wysoce zjadliwej grypy ptaków podtypu H5N1 u drobiu hodowlanego. W latach wcześniejszych choroba nie występowała u drobiu hodowlanego. Program nadzoru prowadzony w latach 2003-2010 obejmował fermy kur niosek reprodukcyjnych, kur niosek towarowych, indyków, gęsi i kaczek, strusi, ptaków łownych oraz ptaki dzikie. Próbkę były pobierane i badane w ciągu całego roku danego dla programu.

4.1.1. Wyznaczenie organu centralnego odpowiedzialnego za nadzór i koordynację wdrażania programu

Organem centralnym odpowiedzialnym za nadzór nad wdrażaniem niniejszego programu realizowanego w 2011 r. jest Główny Lekarz Weterynarii. Na poziomie województw organami odpowiedzialnymi za nadzór nad wdrażaniem programu są wojewódzcy lekarze weterynarii. Za właściwe pobieranie i przesyłanie próbek odpowiedzialni są powiatowi lekarze weterynarii.

4.1.2. Wprowadzenie systemu rejestracji gospodarstw

Zgodnie z art. 11 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342),

powiatowy lekarz weterynarii prowadzi rejestr podmiotów prowadzących działalność podlegającą nadzorowi.

Rejestr ten zawiera w szczególności:

- 1) imię, nazwisko, miejsce zamieszkania i adres albo nazwę, siedzibę i adres podmiotu,
- 2) weterynaryjny numer identyfikacyjny, jeżeli został nadany,
- 3) określenie rodzaju i zakresu prowadzonej działalności nadzorowanej,
- 4) informacje o decyzjach administracyjnych wydanych w stosunku do podmiotu,
- 5) datę wpisu i wykreślenia z rejestru.

Powiatowy lekarz weterynarii przekazuje, za pośrednictwem wojewódzkiego lekarza weterynarii, Głównemu Lekarzowi Weterynarii dane zawarte w rejestrze, a także informacje o każdej zmianie stanu faktycznego lub prawnego ujawnionego w tym rejestrze.

Sposób prowadzenia rejestru przez powiatowego lekarza weterynarii określa rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 lipca 2007 r. w sprawie rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną (Dz. U. Nr 134, poz. 946).

Ponadto, powiatowy lekarz weterynarii rejestruje podmioty prowadzące produkcję podstawową. Obowiązek ten wynika z rozporządzenia (WE) nr 853/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiającego szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego (Dz. Urz. UE L 139 z 30.04.2004, str. 55, z późn. zm.) oraz z ustawy z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego (Dz. U. z 2006 r. Nr 17, poz. 127, z późn. zm.).

4.1.3. Regulacje prawne w zakresie przeprowadzania szczepień

Zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt grypa ptaków należy do chorób zakaźnych zwierząt podlegających zakazowi szczepień.

5. Sytuacja epidemiologiczna w zakresie choroby u dzikiego ptactwa w ostatnich pięciu latach

5.1. Środki objęte programem nadzoru nad dzikim ptactwem

W 2006 r. wykryto 9 ognisk wysoce zjadliwej grypy ptaków u ptaków dzikich podtyp H5N1. W 2007 r. wykryto jedno ognisko choroby. W latach wcześniejszych wysoce zjadliwa grypa ptaków nie występowała na terytorium Polski. Program nadzoru nad dzikim ptactwem w kierunku grypy ptaków w latach 2003 - 2010 obejmował monitoring czynny oraz bierny.

5.1.1. Wyznaczenie organu centralnego odpowiedzialnego za nadzór i koordynację wdrażania programu

Organem centralnym odpowiedzialnym za nadzór nad wdrażaniem niniejszego programu realizowanego w 2011 r. będzie Główny Lekarz Weterynarii. Na poziomie województw organami odpowiedzialnymi za nadzór nad wdrażaniem programu będą wojewódzcy lekarze weterynarii. Za właściwe pobieranie i przesyłanie próbek będą odpowiedzialni powiatowi lekarze weterynarii.

5.1.2. Opis i określenie obszarów geograficznych i administracyjnych, na których program zostanie wdrożony

Program nadzoru nad grypą ptaków w 2011 r. wdrażany będzie w stosunku do ptaków dzikich na terytorium Polski, z uwagi na fakt, iż na całym terytorium państwa występuje duże zagęszczenie gospodarstw hodujących drób. Przeprowadzona analiza potwierdziła, iż ryzyko wystąpienia grypy ptaków jest wysokie na obszarze całego kraju. Monitoring u ptaków dzikich podzielony jest na czynny oraz bierny.

6. Regulacje prawne w zakresie powiadamiania o grypie ptaków

Zgodnie z art. 42 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt w przypadku podejrzenia wystąpienia choroby zakaźnej zwierząt posiadacz zwierzęcia obowiązany jest do:

- 1) niezwłocznego zawiadomienia o tym organu Inspekcji Weterynaryjnej albo najbliższego podmiotu świadczącego usługi z zakresu medycyny weterynaryjnej, albo wójta (burmistrza, prezydenta miasta),

- 2) pozostawienia zwierząt w miejscu ich przebywania i niewprowadzania tam innych zwierząt,
- 3) uniemożliwienie osobom postronnym dostępu do pomieszczeń lub miejsc, w których znajdują się zwierzęta podejrzane o zakażenie lub chorobę lub zwłoki zwierząt,
- 4) wstrzymania się od wywożenia, wynoszenia i zbywania produktów w szczególności mięsa, zwłok zwierzęcych, środków żywienia zwierząt, wody, ściółki, nawozów naturalnych,
- 5) udostępnienia organom Inspekcji Weterynaryjnej zwierząt i zwłok zwierzęcych do badań i zabiegów weterynaryjnych, a także udzielania pomocy przy ich wykonywaniu,
- 6) udzielania organom Inspekcji Weterynaryjnej oraz osobom działającym w imieniu tych organów wyjaśnień i podawania informacji, które mogą mieć znaczenie dla wykrycia choroby i źródeł zakażenia lub zapobiegania jej szerzeniu.

Wójt (burmistrz, prezydent miasta) niezwłocznie informuje organ Inspekcji Weterynaryjnej o otrzymaniu zawiadomienia.

Podmiot świadczący usługi z zakresu medycyny weterynaryjnej niezwłocznie informuje organ Inspekcji Weterynaryjnej, jeżeli na podstawie zawiadomienia podejrzewa wystąpienie choroby zakaźnej zwierząt podlegającej obowiązkowi zwalczania.

Powiatowy lekarz weterynarii po otrzymaniu zawiadomienia o podejrzeniu wystąpienia choroby zakaźnej zwierząt podejmuje natychmiast czynności w celu wykrycia lub wykluczenia choroby podlegającej obowiązkowi zwalczania.

Powiatowy lekarz weterynarii natychmiast informuje wojewódzkiego lekarza weterynarii, w tym w formie elektronicznej, o podejrzeniu lub wystąpieniu choroby zakaźnej zwierząt oraz o czynnościach podjętych w celu wykrycia lub wykluczenia tej choroby.

Wojewódzki lekarz weterynarii przekazuje natychmiast Głównemu Lekarzowi Weterynarii, w tym w formie elektronicznej, informacje o podejrzeniu lub wystąpieniu choroby zakaźnej zwierząt oraz o czynnościach podjętych w celu wykrycia lub wykluczenia tej choroby.

Zgodnie z art. 51 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt podmioty świadczące usługi z zakresu

medycyny weterynaryjnej oraz laboratoria przekazują powiatowemu lekarzowi weterynarii informacje o podejrzeniu wystąpienia choroby zakaźnej zwierząt podlegającej notyfikacji w Unii Europejskiej niezwłocznie po powzięciu takiego podejrzenia.

Powiatowy lekarz weterynarii przekazuje wojewódzkiemu lekarzowi weterynarii informacje o powzięciu podejrzenia lub o stwierdzeniu choroby zakaźnej zwierząt podlegającej obowiązkowi zwalczania lub notyfikacji w Unii Europejskiej niezwłocznie po powzięciu tego podejrzenia lub stwierdzeniu choroby.

Wojewódzki lekarz weterynarii przekazuje informacje uzyskane od powiatowego lekarza weterynarii Głównemu Lekarzowi Weterynarii.

Główny Lekarz Weterynarii:

- 1) informuje, wykonując postanowienia umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, właściwe organizacje międzynarodowe o występowaniu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania,
- 2) powiadamia Komisję Europejską oraz inne państwa członkowskie Unii Europejskiej o chorobach zakaźnych zwierząt podlegających notyfikacji w Unii Europejskiej oraz o wygaszaniu ognisk tych chorób.

7. Koszty

7.1. Nadzór nad drobiem

Tabela 10.

Środki kwalifikujące się do współfinansowania nadzoru nad drobiem			
Metody badania laboratoryjnego	Liczba testów do wykonania według danej metody	Koszt jednostkowy testów (według danej metody)	Koszt całkowity
Wstępne serologiczne	-	-	-

badanie przesiewowe ^(a)			
Test zahamowania hemaglutynacji HI na obecność H5/H7 ^(b)	19 170 + 960 (powtórne badanie) = 20 130	34 PLN/ 1 test	684 420 PLN
Test izolacji wirusa (bad. retrospektywne)	8	280 PLN	2 240 PLN
Test PCR (bad. retrospektywne)	16	240 PLN	3 840 PLN
Inne środki jakie mają być objęte			
Kontrola wyrywkowa			
Pozostałe	Pobieranie i przesyłanie próbek do laboratorium	8 PLN /próbkę x 9 585 próbek	76 680 PLN
Razem			767 180 PLN 193 296,5euro*

^(a) określić badanie laboratoryjne, które należy zastosować.

^(b) określić liczbę testów na obecność H5 i H7.

* Wg średniego kursu NBP na dzień 3 lutego 2010 r (1 euro = 3,9690 złotych)

Są to szacunkowe koszty, które zostaną dostosowane do wielkości wydatków przewidzianych na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt w ustawie budżetowej na rok 2011.

7.2. Nadzór nad dzikim ptactwem

Tabela 11.

Środki kwalifikujące się do współfinansowania nadzoru nad dzikim ptactwem

Metody badania laboratoryjnego	Liczba testów do wykonania według danej metody	Koszt jednostkowy testów (według danej metody)	Koszt całkowity
Wstępne serologiczne badanie przesiewowe	-	-	-
Test zahamowania hemaglutynacji HI na obecność H5/H7	-	-	-
Test izolacji wirusa	20	280 PLN	5 600 PLN
Badanie PCR	500 (2000 próbek) 50	240 PLN 80 PLN	120 000 PLN 4 000 PLN
Inne środki jakie należy uwzględnić	-	-	-
Kontrola wyrywkowa	-	-	-
Pozostałe	Pobieranie i przesyłanie próbek do laboratorium	20 PLN /próbkę x 2000 próbek	40 000 PLN
Razem			169 600 PLN 42 731,2 euro*

* Wg średniego kursu NBP na dzień 3 lutego 2010 r (1 euro = 3,9690 złotych)

Szacunkowe koszty łącznie (badanie drobiu i ptaków dzikich):

767 180 PLN + 169 600 PLN = 936 780 PLN (236 027, 7 euro)

Są to szacunkowe koszty, które zostaną dostosowane do wielkości wydatków przewidzianych na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt w ustawie budżetowej na rok 2011.